

Innspill fra Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) til jordbruksforhandlingene 2023/24

Innhold

Bakteppe for årets jordbruksforhandlinger og innspill	1
Overordnende momenter i årets jordbruksforhandlinger	2
Hurdalserklæringen og regjeringens ansvar	2
Dyrevelferd	2
Klima og Klimakalkulatoren	3
Markedsbalansering	3
KLF må være med i eventuelle utredninger	3
Sanntids biomasseoversikt i husdyrholdet	3
Opplysningskontorene	4
Volummodellen og PGE	4
Inntektsuttak fra markedet, rasjonell vareflyt og RÅK	4
Endringer i tilskuddsmodeller eller etablering av nye	5
Erstatning etter offentlige pålegg i plante- og husdyrproduksjon	5
Prisutvikling i sektorene	6
Generelt	6
Gris	6
Storfe	6
Sau/lam	7
Egg	7
Kylling	8

Bakteppe for årets jordbruksforhandlinger og innspill

Jordbruksoppgjøret i 2023, og regjeringens formuleringer i Hurdalsplattformen om en forpliktende og tidfesta plan for å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet, skaper store forventninger til årets jordbruksoppgjør.

Parallelt med galopperende inflasjon som rammer både folk og bedrifter, har regjeringen manet til nøktern, forsiktig offentlig pengebruk. Yrkesgrupper som etter pandemien mente de burde tilgodeses med høyere inntektsvekst, har i liten grad blitt hørt.

Regjering har selv aktivt markedsført og signalisert tiltak for å sikre at norske matpriser ikke må økes i særlig grad. Det er skapt forventninger hos forbrukere til at norske matvarepriser skal holdes i sjakk for å unngå at det skal koste mer å sette mat på bordet.

I tillegg har Inntektsberegningsutvalget (Grytten-utvalget) avgitt sitt forslag til hvordan inntekter i landbruket kan måles, og hvilket grunnlag og forutsetninger som kan benyttes til dette. Mottakelsen forslaget i hovedsak har fått, indikerer at det ikke med det første vil foreligge verken en omforent målemetode for inntekter i landbruket eller en enighet om hvor stort inntektsgapet til landbruket faktisk er.

KLF oppfatter at avtalepartene alltid har en krevende oppgave med å få på plass jordbruksavtaler. Den offentlige debatten til nå har vist at det svært ulik virkelighetsforståelse av inntektsnivået i landbruket ut over at den må opp.

Hva som er mulige rammer for det som forhandlingspartene vil oppfatte som «akseptabel avtale» er for oss vanskelig å forutsi. KLF finner det derfor ikke hensiktsmessig å gå inn i så mange detalj-spørsmål som til i årets forhandlinger.

Overordnende momenter i årets jordbruksforhandlinger

Hurdalserklæringen og regjeringens ansvar

KLF har tidligere uttrykt full tilslutning til punktet i Hurdalserklæringen om å «Leggje fram ein forpliktande og tidfesta plan for å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet.»

KLF oppfordrer regjeringen som en del av sitt tilbud å fremlegge økonomisk innhold og tempomessig framdrift for planen omtalt i Hurdalserklæringen. Et viktig element i dette bør være å øke satsing på, og finansiering av, fellesløsninger i landbruket og verdikjeden for norsk mat. Det er flere bransjeovergrepene problemstillinger (som bærekraft og klima) som må løses i felleskap dersom de skal bli løst på en hensiktsmessig måte.

Landbrukets behov for å få viktig informasjon fram til forbrukerne, der forbrukerne faktisk ser etter den, er økende. Mye av informasjonen forbrukerne ønsker har sitt utspring i produksjonen og produksjonsforhold på gården. Heldigvis samles mye av denne informasjon allerede, eller den kan raskt frembringes, fra de informasjonsstrømmer vi har og som fortløpende oppdateres med nye registreringer.

God og raskt digital utvikling er på mange måter en forutsetning for at norsk landbruk skal kunne lykkes i å nå fram med nødvendig informasjon til forbrukerne og på den måten sikre tilliten til den norske verdikjeden for mat. Gjennom å bidra til finansiering av fellesløsninger over jordbruksavtalen, vil dette arbeidet sannsynligvis bli billigere for bøndene enn om de må finansiere tilsvarende tiltak for hver enkelt av sine varemottakere.

KLF mener denne «indirekte måten» å forbedre bøndenes økonomi på er viktig å benytte. Dels fordi den sannsynligvis er lite produksjonsdrivende og fordi den vil falle inn under grønn WTO-boks.

Dyrevelferd

Arbeidet med god dyrevelferd er svært viktig for omdømmet til landbruket og verdikjeden for norsk mat. Arbeidet med dyrevelferden må derfor være systematisk og god for alle dyreslag. Da er spesielt samarbeidet mellom landbruksleddet og slakteri/eggpakkeri-leddet viktig for å sikre rask oppdagelse og systematisk forbedring.

Glipper det et sted vil det få konsekvenser for den generelle oppfatningen av dyrevelferden i alt husdyrhold. Dyrevelferdsprogrammene er i dag de beste og viktigste verktøyene i det systematiske forbedringsarbeidet av dyrevelferden. I årets jordbruksavtale bør partene

tilrettelegge for tiltak og finansiering som øker oppslutningen om programmene samt tilrettelegger økonomisk for at bransjen kan utvikle DVP'ene videre.

Klima og Klimakalkulatoren

Klimaavtalen mellom regjeringen og landbruket fremstår som stadig viktigere. Den «freder» et tidsrom som er nødvendig for å kunne foreta omstilling for å nå tilstrekkelige kutt i de naturlige utslipp som matproduksjon medfører.

Kuttene skjer på gården. Det krever stor innsats og mye engasjement fra alle bønder for å nå målene. Kunnskap om klimatilstanden på gården og i gårdens produksjoner må innhentes. Tiltak må iverksettes der det er nødvendig.

Å gjennomføre klimaberegninger, tiltaksanalyser og tiltak på gårdsnivå skal lønne seg. For å få gode og representative tall for faktisk klimagassutslipp fra norsk landbruk, må avtalepartene stimulere til økt bruk av Klimakalkulatoren.

KLF mener avtalepartene i år bør prioritere å få på plass økonomiske stimuli som gjør det lønnsomt for bøndene å ta i bruk kalkulatoren uavhengig om det må gjennomføres tiltak på gården eller ikke. Stimuli kan gis enten i form av tilskudd eller som redusert bunnfradrag.

Markedsbalansering

KLF er svært opptatt av å bidra til balanse i markedene for kjøtt og egg. Begrunnelsen er enkel; god balanse gir de beste inntektsmulighetene for bøndene samtidig som det gir minst konkurranse-vridning mellom aktørene i markedet. Over- eller underskuddssituasjonen medfører alltid, i sum, en konkurranseulempe for den private bransjen. Skal kundeforhold opprettholdes må slakterienes mottak av dyr foregå uavhengig av markeds-situasjonen. Det selv om lagringskostnadene hviler på slakteriet alene.

Ved underdekning viser empirien at det er de private aktørene som må benytte import-kjøttet. Ettersom det er norsk kjøtt markedet primært etterspør, er dette både uheldig og uønsket å måtte ta det ansvaret. At de samlede kostnadene ved bruk av importert kjøtt ofte blir så høye at industriens nettomargin blir lavere enn for norsk, er et tilleggsmoment.

KLF må være med i eventuelle utredninger

KLF registrerer at regjeringen i Hurdalserklæringen ønsker å utrede sterke markedsreguleringstiltak og å sikre samvirkeforetakene rollen som markedsregulator. Dersom det gjennom jordbruksavtalen igangsettes prosjekter eller arbeidsgrupper for å jobbe med disse spørsmålene, forventer KLF at den private kjøtt og fjørfebransjen inviteres inn i dette arbeidet som fullverdig representant. KLFs medlemsbedrifter står for bearbeidingen av nesten 60 prosent av norsk kjøtt og om lag 1/3 av slaktingen. I tillegg står medlemmene for ca 25 prosent av varemottaket av egg, mens rundt 40 prosent av eggsalget til forbruker skjer fra medlemmene eller direkte fra bønder.

I forbindelse med hevingen av taket for innfrysing av storfekjøtt og den ekstraordinære innfrysingen høsten 2022, fremmet KLF et innspill til hvordan innfrysingen kunne gjøres billigere og med mindre kvalitetsforringelse av kjøttet. Forslaget er foreløpig avvist.

Avtalepartene bør påse at forslaget utredes. KLF forutsetter at forutsetningene som er lagt til grunn for at tiltaket ikke skal forsterke konkurransevridningen til regulators fordel, hensyntas.

Sanntids biomasseoversikt i husdyrholdet

Arbeidet med løsning av telledato-problematikk er nå endelig i gang.

Avtalepartene bør ved årets oppgjør se på mulighetene av å gå videre med å utnytte tilgjengelig informasjon til andre formål hvor det er mulig å etablere forbedrede løsninger til bondens beste. Å erstatte deler av dagens måte å hente inn informasjon til prognosearbeidet for kjøtt og egg på, til en mer «sanntids-håndtering» av den informasjonen som allerede er tilgjengelig, er et slikt formål.

Partene bør i år finansiere et forprosjekt gjennom Animalia med den hensikt å kunne etablere en løpende overvåkning av biomasseutviklingen i husdyrproduksjonene, i første omgang for svin. Slike målinger, kombinert med løpende salgstall, kan sannsynligvis gi en vesentlig forbedring i forhold til dagens prognoseverktøy. Høyere presisjon i prognosene og lavere kostnader for å drifte prognoseverktøyet, vil begge være lønnsomt for bonden.

Opplysningskontorene

Avtalepartene oppfordres til ikke å igangsette noen tiltak knyttet til deres oppgaver eller finansiering.

Volummodellen og PGE

Avtalepartene åpnet gjennom protokoll 01.02.2022 for en ekstraordinær PGE-økning for kjøtt og egg. Med bakgrunn i den vanskelige situasjonen landbruket var i, har KLF forståelse for dette.

Avtalepartene gjør i protokollen klart at denne ekstraordinære PGE-justeringen skal ansees som et engangstilfelle. Den konklusjonen gir KLF full tilslutning til og vil understreke viktigheten av at dette etterleves.

Gjentagende avvik fra etablert regelverk og praksis for gjennomføring og varsling av PGE, vil raskt undergrave legitimiteten til Volummodellen som verktøy for fastsetting av priser.

Inntektsuttak fra markedet, rasjonell vareflyt og RÅK

Importvernet er forutsetningen for et vesentlig høyere prisuttak i markedet i Norge enn i våre naboland. De høye råvareprisene kan på grunn av importvernet forflyttes til forbrukerne.

At importen, slik den er regulert i dag, bidrar til å undergrave norsk prisnivå medfører ikke riktighet. Men det er fortsatt et potensiale for å tilpasse importen bedre slik at det øker mulighetene til å hente mer fra markedet for den norske produksjonen.

For å tilrettelegge for en størst mulig norsk produksjon og dekke det norske markedet, er det nødvendig at det er et godt og friksjonsfritt «samspill» mellom importert og norsk råvare. Å tilrettelegge for å tilpasse tidspunktet for import av kvotene til markedsbehovet, kan bidra bedre avsetning for norsk produksjon. Dette er mulig uten å redusere de kvotene som allerede er innvilget og som Norge har forpliktet seg til.

For en rekke matvarer er det i dag i realitet lite eller ikke noe tollvern. På et slikt område har Norge frihandel med EU - RÅK-varer. For å opprettholde volumet i norsk landbruksproduksjon, er det viktig at for RÅK-varene må avtalepartene sikre tilstrekkelig midler til at prisnedskrivingsløsningen videreføres og er fullfinansiert.

Det er heller behov for utvidelser av vareomfanget i RÅK-ordningen enn det motsatte.

Norge velger årlig mellom krone- og prosenttoll, også for de ulike WTO- kvotene og de ensidige kvotene som er innvilget. Valget skjer når Stortinget behandler proposisjonen om skatter, avgifter og toll. En igangsetting av et eget prosjekt for å styrke importvernet gjennom anbefalinger om kronetoll eller prosenttoll for ulike tollposisjoner, slik det er

bebudet i Hurdalserklæringen, er derfor unødvendig og kan i verste fall ende opp med å bli kontraproduktivt. Velger avtalepartene likevel med utgangspunkt i jordbruksavtalen å igangsette et arbeid, forventer KLF å bli invitert med i dette arbeidet.

Ingredienser og nisjeprodukter som ikke produseres i Norge, men inngår i bearbejdede produkter, bør ikke ilegges fiskale tollavgifter.

Endringer i tilskuddsmodeller eller etablering av nye

Endringer i tilskuddsmodeller, eller innføring av nye, medfører ofte store kostnader for varemottakerne som skal sørge for tilskuddsformidling til bonde. For de mindre varemottakerne kan dette få store konsekvenser. For alle slakteri er dette kostnader til tiltak som kun har negativ påvirkning på bedriftens økonomiske resultat.

I fjorårets oppgjør ble det foreslått tilskuddsendringer som i praksis er vanskelig og uhensiktsmessige for slakteriene (*Kvalitetstilskudd storfe på desimalklasse*) å gjennomføre.

Den foreslåtte endringen har verken betydning for slakteriets egen virksomhet, for den videre omsetningen av kjøtt eller for klassifiseringssystemet. Når avtalepartene iverksetter endringer i tilskuddsmodeller bør slakteriene få bevilget dekning av kostnader for å følge opp tilrettelegging for gjennomføring av tilskuddsformidlingen.

Vesentlige endringer i slakterienes dataløsninger kan være krevende. Det er nødvendig at det settes av tilstrekkelig tid til endring og testing av systemer før nye tilskuddsmodeller innføres.

KLF er tydelig på at når endringer i tilskuddsmodeller foreslås i jordbruksforhandlingene, må avtalepartene begrense seg til å vedta dette som en intensjon. Før endelig konklusjon kan trekkes om forslaget kan/skal innføres eller ikke, må forslaget behandles i en arbeidsgruppe med representanter fra alle berørte parter.

KLF oppfordrer også avtalepartene å vurdere og få utredet om tilskuddene i husdyrsektoren alternativt kan utbetales direkte fra Landbruksdirektoratet eller eventuelt satt ut som et oppdrag til Animalia. De har i praksis har all nødvendig informasjon for å gjøre dette i dag.

Erstatning etter offentlige pålegg i plante- og husdyrproduksjon

I Hurdalserklæringen forkynner regjeringen av de skal gjennomgå ordningen for avlingsskade. Avtalepartene bør også sørge for en oppdatering av «Forskrift om erstatning etter offentlige pålegg i plante- og husdyrproduksjon».

I forbindelse med fugleinfluenza og egg som må destrueres, ser vi nå at det oppstår et «vakuum» for egg som allerede er levert pakkeriet. I slike tilfeller har pakkeriet uforvarende mottatt en vare ikke godkjent til menneskemat. Normalt skal de da kunne forvente å levere varene tilbake og motta erstatningsvare. I stedet blir varemottakerne sittende med alle kostnader knyttet til ekstraordinære håndtering, inkl tilbakekalling, samt destruksjon. Dette er kostnader som klart må omfattes dekket gjennom forskriftens ordlyd – dette er i realiteten bondens kostnader.

Også når Mattilsynet beordrer utslakting av besetninger på grunn av dyrevelferd eller sykdom, bør Mattilsynet bære alle merkostnader som slakteriet i dag påføres. Det inkluderer kostnader i form av verditap som følge av forutsetninger om varmebehandling av kjøttet, tilleggskostnader ved sanitetsslakting, mulig omdømmetap overfor kunder mv.

Prisutvikling i sektorene

Som nevnt i innledningen ser KLF et klart behov for å styrke bøndernes inntekter. Den fortsatte uavklarte situasjonen om hvor stort inntektsgapet er samt en manglende tidsplan for tetting av gapet, gjør det vanskelig å foreslå konkrete beløp når det gjelder tilskudd. I og med at det ikke lenger er målpris på kjøtt eller egg, har heller ikke avtalepartene noen innflytelse over hva disse bør, skal eller kan være. KLF velger derfor å formidle noen betraktninger som vi mener er relevante i denne sammenheng.

Generelt

Husdyrproducentenes kraftige kostnadsvekst er avhjulpet noe, bla som følge av strømstøttetiltak til landbruket og ekstraordinær PGE justering. KLF legger til grunn at manglende inndekning i dagens avtale og seinere kostnadsvekst kompenseres fullt ut samt at arbeidet med å tette inntektsgapet gjennomføres i inneværende stortingsperiode.

Pandemien medførte mersalg størrelsesorden 5-8 prosent til forbruker. I etterkant av pandemien har vi sett et betydelig fall i salget. Det er stor variasjon mellom produkter hvor stort fallet er, men for de vanligste kjøtt- og eggproduktene ser fallet ut til å være mellom 8 og 20 prosent. I industriledet har kostnadsveksten vært voldsom over den siste toårsperioden med PGE-økninger varierende fra 15 til 25 prosent. For viktige sorteringer/-stykningsdeler er prisveksten i samme periode helt opp mot 45 prosent.

Dette er allerede i ferd med å gi seg utslag i salget, både til forbruker og industriledet. Pr i dag er det betydelige volumer, både storfe og gris, på kommersielle lagre i tillegg til det som ligger på reguleringslager.

Det hersker stor usikkerhet i bransjen når det gjelder forbrukernes kjøpsvilje og eventuelt endringer i forbruksmønsteret framover. Forventninger om at markedet skal stå for en betydelig del av inntekstveksten for de drøvtyggende husdyrslagene gjennom økte priser, kan fort medføre betydelig redusert volum i salget. Skal en lykkes med å styrke bøndernes inntekter må en vesentlig del av dette komme som økte tilskudd eller kostnadsreducerende tiltak.

Gris

Det er liten investeringslyst og nyetablering i sektoren. En konsekvens av lav investeringsvilje nå, kan bli for liten produksjonskapasitet og underdekning når endringene i konsesjonsregleverket trer i kraft i 2025. Økt import som følge av endringen vil være det aller dårligste alternativet!

Svinekjøtt er et kjøttslag hvor forbrukerne vektlegger pris mye og som er spesielt utsatt for grensehandel.

Omdømmemessig har kjøttslaget utfordringer. Det utsettes også regelmessig for ulike typer aktivistpropaganda for å «skremme» forbrukerne fra kjøttslaget.

Mattilsynets tilsynskampanje avdekket fortsatt behov for økt innsats i hele sektoren for at en stor del av næringen skal «minst komme i takt med» regelverket. Slakteribransjen vil ta sin del av arbeidet for at det skal lykkes. Men avtalepartene må bidra med ytterligere tiltak for å motivere husdyrbønderne til stadig større fokus på dyrevelferd.

Storfe

Norsk storfekjøtt tilføres markedet fra to ulike forsyningskjeder; fra melkeproduksjonen eller fra ammekuproduksjonen. Det er behov for å styrke økonomien i begge produksjoner. Samtidig er det ikke ønskelig å øke den norske storfekjøttproduksjonen i dagens situasjon.

Det må sies å herske stor usikkerhet om hvordan markedssituasjonen for storfekjøtt blir framover, til tross for at kuskaltingen i melkebesetningene vil medføre færre kalver framover.

- Vanskelig å prognosere slaktevolum. I rollen som markedsregulator er hensikten å sørge for at «hele det norske markedet» er i balanse. For å balansere «det norske markedet» er det underordnet om det er endringer i hvilke bedrifter som står for slakting og bearbeidingen av slakt til produkter til sluttmarkedet. I løpet av noen få måneder høsten 2022 ble det bommet på reguleringsbehovet tilsvarende 4-5 prosent av norsk årsproduksjon.
- Vanskelig å prognosere priseffekt på salget. Den store prisveksten på kjøtt av storfe de siste halvannet året presser ned salget. Spesielt for sorteringer, som utgjør vel halvparten av dyret, er det krevende. Høye priser på kjøttdeig og karbonadedeig har blant annet ført til økt grensehandel for produktene. Deler av industrien har sett seg nødt til å lage billigere «erstatningsprodukter», som blanding med andre kjøttslag eller grønt.
- Vanskelig å prognosere forbrukerpreferanser
I den offentlige debatten trekkes ofte storfe fram som den store klimasynderen. Det er å forvente at denne massive, vedvarende nedsnakkingen av storfekjøttproduksjon, blant annet fra nasjonale media som NRK, etter hvert vil merkes i markedet. For enkelte grupper kan høy pris være medvirkende årsak til at «klima» benyttes som argument for mindre kjøp, men konsekvensen er den samme for bransjen.

Overproduksjonen i sektoren vil koste bøndene dyrt gjennom høy omsetningsavgift og presse deres økonomi de neste par årene. Hurtig tømning av både regulerings- og kommersielle lagrene vil være et viktig bidrag for å sikre inntektene. Jo mer prisene øker jo vanskeligere blir lagertømmingen. Avtalepartene bør derfor fokusere sterkt på å øke storfebøndenes inntekter gjennom tiltak og tilskudd i kommende avtaleperiode.

Sau/lam

Sektoren preges av en etablert slakterytme konsentrert om noen korte måneder på høsten. Dette innebærer at alle avvik fra «balanse» i markedet, raskt preger sektoren over lang tid. Dyretallet i sektoren er nå slik at det må kunne karakteriseres som «passe». Men en kilo differanse i slaktevekt mellom år er forskjellen mellom import og regulering. For sau har det vært, og er, en situasjon med underdekning i markedet. Engrosprisene er preget av dette. KLF registrerer at industrien er aktive for å redusere forbruket av sau i sine resepter. Over tid kan dette bli en utfordring som på nytt gir et sauekjøtt-overskudd. Avtalepartene bør finne løsninger som gir mer stabilitet og forutsigbarhet for både bønder og resten av verdikjeden når det gjelder prisingen av sau. KLF mener det vil være en stor fordel for alle, og en økonomisk gevinst for bonden, om sauen ble tatt ut av markedsreguleringen. Om dette ikke skjer, bør det for sau, som for andre markedsregulerte varer, etableres en PGE.

Tilskuddene vil være hovedvirkemidlene for å sikre og forsterke økonomien i småfæringen i denne avtaleperioden. Men det er viktig at tilskuddordningene er innrettet slik at kvaliteten på slaktene opprettholdes. En stor andel av leverandørene leverer under 100 lammeslakt. I næringen signaliseres ofte ønske om å gå over til mindre arbeidskrevende driftsformer og raser - noe som fort kan gi lavere kvalitet på slaktene og over tid mindre salg.

Egg

Volumet av eggproduksjonen i Norge har gjennom mange (ti)år beveget seg fra grøft til grøft når det gjelder over/underdekning.

Nå er bransjen i prinsippet i «overskuddsgrøfta», med i praksis i balanse pga midlertidig opphør i produksjonen hos 12-14 produsenter. Tiltaket som ble iverksatt med «ekstra lang utsatt innsett» tilsvarende ett år, er ingen langsiktig løsning. Det er et midlertidig tiltak som kan motivere nye til å etablere seg i bransjen.

ESA-rapporten slo fast at Mattilsynet har for dårlige rutiner med å bestemme antall høns i en flokk. KLF har tidligere påpekt at ved å fjerne de ekstra «tellekillingene» som det har vært allmenn kjent at eksisterer, ville overskuddet langt på vei ha opphørt. Avtalepartene bør vurdere tiltak som medfører at konsesjonsregelverket på dette området etterleves.

Samtidig er det slik at den kraftfôrintensive og varmekrevde produksjonen egg er, blir lønnsomheten sterkt preget av kostnadsutviklingen for fôr, strøm og gass. Egg er et produkt som ikke er så pris-sensitivt som mange andre matvarer samt at egg i mindre grad enn kjøtt er gjenstand for grensehandel. For egg kan avtalepartene sannsynligvis forvente at noe mer av inntektsveksten kan tas gjennom markedet enn for kjøtt.

Skal eggsektoren oppnå langsiktig og stabil lønnsomhet, må det innføres tiltak som knytter produsentene og varemottakerne tettere sammen. Så lenge bransjen har en fri etablering kombinert med garantert avsetning til standard pris, er det ikke å forvente at lønnsomheten verken vil bli god eller stabil over tid.

Avtalepartene bør vurdere kostnadsfri leveranse av utrangerte høns som et kostnadsreduserende tiltak for bøndene. Det kan være å gi et «Utrangeringstilskudd» når innsettet er ferdig, eventuelt la tilskuddet gå via varemottaker. En slik ordning vil stimulere til at hønene går til slakt der dette er mulig eller til en forsvarlig kadaverhåndtering gjennom Biosirk Norge. Kostnadene ved utrangering varierer, men er i størrelsesorden 25 000 kr for en konsesjonsbesetning. En ordning med for eksempel et tilskudd i den størrelsesorden for det som går til mat og halvparten for det som leveres Biosirk Norge, kan være positive økonomiske bidrag for bonden.

Kylling

Dyreslaget har liten plass i jordbruksavtalen. KLF vil bare bemerke at som egg er dette en svært kraftfôrintensiv og varmekrevde produksjon. Avtalepartene kan for kylling (og evt egg) vurdere muligheten for å etablere en ordning som kan kompensere bøndene i gitte situasjoner der kostnadene til innsatsfaktorene kortsiktig ikke kan hentes inn i markedet. KLF har ikke et konkret forslag verken til innretning av en slik ordning eller hvordan den skal utløses.

For kylling bemerkes for øvrig at hovedproduksjonen i Norge foregår enten en på rase med ca 30 dagers livsløp eller en rase med vel 40 dager. Kyllingens livslengde har betydning for utregning av avløsertilskuddet i og med at det tar utgangspunkt i antall kyllinger.

Avtalepartene oppfordres til å vurdere alternative løsninger slik at det tas hensyn til antall dager det er kylling i fjøset i stedet for antall kyllinger.